

Torben Bramming

Ansgars Liv. Den første fortælling om Nordens apostel. Oversat af Torben Bramming. Illustrationer af Claus Muldstrup. København: Bibelselskabets Forlag 2026. 249,95 kr.

Ansgars Liv er den første oversættelse til dansk af Rimberts latinske hagiografi siden Hans Olriks bearbejdning fra 1885 af Peter Andreas Fengers oversættelse fra 1863. Fenger/Olrik udkom igen i 1911, 1916 og i jubilæumsåret 1926.

Der er således tale om en moderne oversættelse, som Torben Bramming – med assistance fra Sebastian Olden-Jørgensen – har leveret i forbindelse med det aktuelle jubilæumsår. Tilmed er oversættelsen modsat Fenger/Olrik baseret på de ældste tekstvidner til Rimbert, som Waitz udgav 1884. Foruden selve oversættelsen, der udgør størstedelen af bogen (s. 11-126), indeholder udgivelsen et forord af Kong Frederik X (s. 5-6) og et efterskrift af oversætteren, der behandler Ansgar og hans betydning for kristendommens historie i Skandinavien (s. 131-160). På for- og bagpermen bringer bogen et kort over Ansgars verden, hvor de vigtigste virkesteder i det nordvestlige Europa er markeret. Derudover indeholder udgivelsen sort/hvide illustrationer til ledsagelse af de narrative elementer i Rimberts tekst, lavet af kunstneren Claus Muldstrup. Omslaget og udstyret er mesterligt og et udtryk for det flotte håndværk, Narayana Press i Gylling kan: orangerøde skillesider, der gentages i farven på bogens titel og kapiteloverskrifterne, halvbind bundet med mørkerød ryg og relieflak på omslagets titel og initialen A i Ansgar. Omslaget bærer præg af en vikingeoramentik, der er synlig både ved initialen og ved et sidestillet kors og torshammer bagerst på omslaget. Dermed lægger udgivelsen sig i forlængelse af Fenger/Olriks udgivelser fra det 20. århundrede, der bragte en grafik af Ansgar fra Wenzel Tornøes maleri omslynget af to lurere. Såvel disse udgivelser som Brammings nye oversættelse vil altså visuelt kommunikere, at Ansgar er noget meget gammelt og hører til blandt de historier, der gjorde Danmark til Danmark. Bibelselskabets Forlag vil med bogens tiltalende og behageligt taktile udstyr både signalere luksus og lærthed: her er

tale om en bog, der ser godt ud, og en bog, der fører Ansgar frem til det 21. århundredes læsere. Kongens forord, der bl.a. noterer, at Ansgar er en oplagt anledning til at tale om, hvad kristendommen betyder for os i dag, giver udgivelsen et kirkeligt præg. Bedømt alene på sit udstyr kommunikerer bogen, at dette er den officielle Ansgar anno 2026.

Åbner man så bogen og læser den, er det en meget uensartet oplevelse, man lades tilbage med. Er det oversættelse, tegneserie, kristen apologi? Nok lidt af det hele. Oversættelsen er god og mundret, ligesom den sine steder er noteført. Dog må man sige, at ikke alle noter fremmer forståelsen af Rimberts tekst; et dåbstegn omtales s. 76 som den gave, de omvendte modtog, og som bl.a. er fundet i de arkæologiske afdækninger af kristne grave fra 800-tallet i Ribe. Ligesåvel kunne der være tale om den korstegnelse, som præsten "giver" den omvendte, og som gennem historien er blevet praktiseret i adskillige kristne kirkesamfund, f.eks. ved dåben.

Claus Muldstrups illustrationer gør *Ansgars Liv* til en *graphic novel*, en tegneserie for unge voksne, og det harmonerer ikke helt med det budskab, som oversættelsen ellers sender, nemlig at være et lærd bidrag til udforskningen af landets ældre kirkehistorie. Der er også en vis diskrepans mellem tekst og billede: Når Bramming oversætter *spiritu interiori laetificatus* med "sjæleglad" (s. 85), kan man ikke se denne følelse i Muldstrups Ansgar, der virker verdensfjern. Selv en indre glæde skal jo kommunikeres kunstnerisk, for at beskueren forstår, hvad der er på spil. Kortet på de to permer giver sig med sit latinske navn *Carta Ansgarii* ud for at være lærd, men når det kommer til de konkrete stednavne, der gengives på dansk, ser billedet anderledes ud. Navnene på de europæiske floder anføres med deres danske navn i bestemt form (Elben, Rhinen), dog med en vis inkonsekvens, idet Seinen har sit franske navn Seine. Den litauisk-russisk-hviderussiske flod Nemunas er omtalt ved sit gamle tyske navn Njemen, og den polske flod Wisła er blevet til Wista. Grænserne for det karolingiske imperium er i læsevejledningen til kortet angivet som "Grænser for Frankeriet", og selvom det nok var sådan, at Ansgars, kristendommens og kejserens fjender gerne så det, er morsomheden sandsynligvis en trykfejl. *Carta Ansgarii* leder tanken hen på en fantasyroman som J.R.R. Tolkiens *Ringenes Herre*, der også

indleder og afslutter med et kort over – det ganske vist fiktive – Midgård.

Den lærde tilgang kommer frem i Torben Brammings efterskrift, der har sin styrke i præsentationen af *Ansgars Livs* religiøse horisont. Oversætteren tager Rimberts ord for gode varer, og afviser de indsigelser fra den nye Ansgarforskning, der understreger, at Rimberts motiver og kirkepolitiske dagsorden gennemsyrrer helgenbiografien. Ifølge Bramming er sådanne indsigelser udtryk for en ”moderne” tilgang til fortiden, der ikke lader den komme til orde på egne betingelser. Det gælder også de 12 visioner af Gud og hans helgener, som Ansgar oplever. Bramming mener, at læserne ikke behøver tage stilling til, om visioner er sande eller falske, for det ”er en filosofisk diskussion” (s. 141). Man kunne nu nok sige, at diskussionen er mere end filosofisk. Rimbert bruger i tråd med den kristne litterære tradition visionerne som et narrativt og frelseshistorisk greb, der skal få historien om Ansgar til at gå op, men Bramming undlader at nævne den kirkepolitiske kontekst for grebet, som er at argumentere for Ansgars legitimerende betydning for ærkesædet i Hamborg-Bremen og dets virke som missionscentral for Nordeuropa. Bramming, der nærmest følger en nykritisk metode, afviser i det hele taget at læse Ansgar i sin politiske kontekst, der ifølge oversætteren er fremmed for Ansgar selv. Denne afvisning er for omfattende; at læse Rimbert tro mod kildens frelseshistoriske horisont behøver ikke udelukke, at der også er en kirke- og magtpolitisk kontekst for Rimberts tekst og den historiske Ansgars mission. Man savner også en diskussion af, at vi kun har Rimberts version af Ansgar – dvs., allerede den ældste kilde til missionæren selv præsenterer og viderefører en fortolkning af sit emne. Bramming forholder sig slet ikke til, at Ansgar – om hvem vi bortset fra Rimberts bog og nogle spredte arkæologiske vidnesbyrd ikke ved ret meget – igennem 1200 år er blevet nyfortolket, rekonstrueret og genforhandlet.

Manglen på egentlig kontekstualisering af Ansgar er alvorlig. Den skygger dog ikke for den store præstation det unægtelig er, at læsere i det 21. århundrede nu kan møde en forståelig Ansgar.